

BİR MAKALE VE DÜŞÜNDÜRDÜKLERİ

Birten ÇELİK

Çanakkale Muharebeleri, Türk tarihinde önemli bir yere sahiptir. Bu konuda, muharebelerin yaşandığı dönemden günümüze kadar çeşitli makaleler, kitaplar yazılmıştır. Bu çalışmaların hepsi Çanakkale Muharebelerini farklı boyutlarıyla ele alırlar. Bunlardan biri de Dokuz Eylül Üniversitesi, Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü'nde 1992'de hazırlanmış ve kabul edilmiş "**Çanakkale Savaşı'nın İzmir Basını'ndaki Yankıları**" başlıklı Yüksek Lisans tezidir¹. Bu çalışmam, İzmir basınına oluşturan *Ahenk*, *Anadolu* ve *Köylü* gazetelerine dayanarak hazırlanmıştır. Burada üzerinde duracağımız, Prof.Dr.Necmi Ülker'in *Atatürk Yolu Dergisi*'nde yayınlanan *Çanakkale Zaferi'nin İzmir Basını'ndaki Akisleri*" başlıklı makalesidir².

Çanakkale Muharebeleri üzerine yapılan çalışmalar başlık olarak benzerlikler gösterebilir de, mutlaka Çanakkale Muharebeleri'nin farklı boyutlarını ele almışlardır. Ancak, Sayın Prof.Ülker'in makalesinde yukarıda konu başlığını verdiğim Yüksek Lisans tezinden kaynak göstermesizin yapılmış alıntılar vardır. Prof. Ülker Ege Üniversitesi, Tarih bölümünde görev yapmaktadır. Master tezini de Dokuz Eylül Üniversitesi'nde 1992 yılında hazırlanmıştır. Hocamız 1994'de böyle bir makale hazırlarken, bu tezi görmemiş olması pek mümkün değildir. Kaldı ki tez savunmamda Sayın Prof. Ülker'in görev yaptığı bölümden de öğretim üyesi bulunması, bu iddiamızı güçlendirmektedir. "Çanakkale Muharebeleri ve İzmir Basını" konusu kuşkusuz kimsenin tekelinde değildir. Ancak, bilindiği gibi, bilimsel çalışmalarda yararlanılan kaynakların dipnotlarda verilmesi akademik çalışmaların ilk ve değişmez temel kurallarındandır.

Ben bu çalışmada Sayın PROF. ÜLKER'İN makalesinde tezimden alıntı yapılmış bilgilere işaret edip, onun içine düştüğü bazı yanlışlıkları, çelişkileri ve eksiklikleri kısaca irdelemeye çalışacağım. İlginç bir tesadüfle Sayın Prof. Ülker'in makalesinde, benim tezimde yer verdiğim aynı

1 Birten Çelik, "*Çanakkale Savaşı'nın İzmir Basını'ndaki Yankıları*", (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü, 1992) İzmir.

2 Prof.Dr. Necmi Ülker, "*Çanakkale Zaferi'nin İzmir Basını'ndaki Akisleri*", *Atatürk Yolu*, Kasım 1994, Yıl. 7, Cilt, 4, Sayı. 14, ss.267-278.

haber alıntılarını kullanması dikkatimi çekmiştir. Öte yandan, içeriğinde bazı tarih ve bilgi yanlışlıklarına da düşmüş olması beni bu çalışmaya yönlendirmiştir. Sayın Prof. Ülker'in tezinden alıntı yaptığına inandığım ilk kanıt, kullandığı başlıktır; *Çanakkale Savaşı'nın İzmir Basını'ndaki Yankıları*" ile "*Çanakkale Zaferi'nin İzmir Basını'ndaki Akisleri*" arasında tek değişiklik *Savaş* ile *Zafer* ve *Yankı* ile *Akis* sözcüklerindedir.

Öncelikle üzerinde durmak istediğim Sayın Prof. Ülker'in makalesindeki çelişkiler, eksiklikler ve yanlış saptamalardır. Örneğin Sayın Prof. Ülker, çalışmasında, 18 Mart 1915'te kazanılan zaferi inceleyeceğini "*Yaptığımız bu kısa çalışmanın amacı, Çanakkale'deki bu büyük olayın bir Ege şehri olan İzmir basınında nasıl bir etki ve akis uyandırdığını tespit etmek ve değerlendirmektir.*" şeklinde açıklıyor³. Sayın Ülker burada "*İzmir Basını'nda*" sözünü kullanmasına karşın sadece *Ahenk* gazetesinden yararlanmıştı. Oysa, 1915 yılında İzmir'de *Ahenk*in yanında, nüshaları tam olmasa da *Köylü* ve *Anadolu gazeteleri de vardır. Tek gazete incelenerek bir şehrin basınında, bir olayın yankılarının incelenmesinin eksik bir basınında, bir olayın yankılarının incelenmesinin eksik bir değerlendirme olacağına şüphe yoktur.*

Sayın Prof. Ülker'in İzmir gazetelerinin haber kaynaklarını açıklarken de, ilginç bir ifadeyle "*Anlaşıldığına göre İzmir gazeteleri bu haberleri ya İstanbul'da çıkan Ceride-i Havadis ya da Londra, Paris, Berlin ve İtalyan v.s gazetelerinden iktibas etmiş olduğu bilinmektedir.*" demektedir. Öncelikle, bu bilgide yer alan "*anlaşıldığına göre*" ve "*...bilinmektedir*" çelişik ifadelerdir. Öte yandan, İzmir gazetelerinin İstanbul basınındaki tek haber kaynağı *Ceride-i Havadis* değildir, bu okuyucuyu yanlış yönlendirir. Dikkatli incelenirse İzmir gazetelerinin haber kaynağı olarak, İstanbul basınından Tasvir-i Efkar ve Tanin gazetelerini de kullandıkları görülür. Yabancı basına gelince, İzmir gazeteleri sadece Londra, Berlin, Paris ve İtalyan gazetelerini değil Bulgar, Romen, Rus, Yunan gazetelerini de kaynak olarak kullanılmaktadır. Bunların yanında, İzmir'de Türkçe yayımlanan gazeteler, o dönemde İzmir'de yayımlanan Rumca Nea Symrne, Amaltiya ve Taros gazetelerini de haber kaynağı olarak alırlar. İzmir gazetelerinin haber kaynakları bu kadarla da kalmaz. Osmanlı Umumi Karargah'ından yayınlanan resmi tebliğler ve bilgiler de önemli kaynaklar oluşturur⁵.

Sayın Prof. Ülker makalesinde, daha önce belirttiğim gibi, büyük bir tesadüf eseri midir? Bilinmez. *Ahenk*'te yer alan uzun makaleler zinciri arasından tezime aldığım aynı haberleri, bazen kendi cümleleriyle veya

3 Ülker, *a.g.m.*, s.267.

4 Ülker, s.273. (Bundan sonraki dipnotlarda, Ülker olarak verecektir.)

5 Çelik, ss.12-13. (Bundan sonraki dipnotlarda Çelik olarak verecektir.)

aynen alıntılıyarak ve bazen de benim yorumlarımı seçerek kullanmıştır. Örneğin, Mart ayı içinde Çanakkale, Cephesi'ndeki İtilaf saldırısıyla ilgili bir haberi; "5 Mart 1331 tarihli Ahenk'te de "Düşman efrenci 4 Mart tarihinde sahilimize çıkarmaya teşebbüs ettiği askerinin duçar olduğu telefata da kısmen itirafa mecbur kalarak ihraç esnasında yalnız yirmi telef, yirmisekiz mecruh vermiy olduğunu yine tebligat-ı resmîyesinde zikr ediyor. Halbuki (Kanada) namındaki Fransız hastahane gemisi evvelki gün (Pire)ye muvasalat etmiş ve mezkur geminin hariçle ihtilati men edilmiş olmasına rağmen karaya çıkan mürettabatının ifadesinden gemide üçyüz mecruh bulunduğu anlaşılmıştır..." alıntılılarıyla vermişim⁶. Sayın Prof. Ülker de aynı haberi ancak kendi cümleleriyle; "ayrıca düşman 4 Mart 1915 tarihinde sahillerimize asker çıkarmış, bu sırada 20 ölü ve 28 yaralı vermiş olduğu halde, Pire limanına varan Kanada adlı Fransız hastahane gemisinden yasağa rağmen karaya çıkan gemi mürettabatından, gemide 300 yaralı olduğu öğrenilmiştir." diye vermiş ama kaynak göstermemiştir⁷. Böylece, bilgiyi tarihsel belge olmaktan çıkarmıştır.

Sayın Prof. Ülker, bazı tarih yanlışlıklarına da düşmektedir. Örneğin, 5 Mart 1915'te düzenlenen İtilaf saldırısını, çalışmasında 21 Şubat 1330 tarihli Ahenk gazetesine dayanarak veriyor. 21 Şubat 1330'ın da Miladi takvime göre 5 Mart 1915'e denk geldiğini belirtiyor⁸. Bu yanlıştır. Bu tarih, Miladi takvim ve Hicri takvim arasındaki 13 günlük farkla 6 Mart 1915'e denk gelir. Ayrıca, o günkü koşullarda bir gazetenin olayları aynı gün iletmesi zaten mümkün de değildir.

İzmir basınında 18 Mart saldırısıysa, resmi tebliğler ve İstanbul basını ile yabancı basından yapılan alıntı haberlerle duyurulmuştu. Ancak, bu haberler, 18 Mart'ın ertesi günü "Boğaz'a bir saldırı daha oldu" şeklinde verilmiş ve iki gün sonrasında resmi tebliğlerle detaylı yer almaya başlamıştı⁹. Sayın Prof. Ülker ise, bu saldırıyla ilgili, 18 Mart öncesi saldırılarla bağlantı kurmaksızın ve yanlış bir haberle şunları yazmıştır; "Bir İzmir gazetesinde 18 Mart 1915 zaferini "Düşman Donanmasının Zayıyat-ı Mühimmesi" başlığı altında ayrıntılı bir biçimde vermektedir"¹⁰. Kaynak olarak da 5 Mart 1331 tarihli Ahenk'i vermiştir. Daha önceki satırlarda değindiğim gibi Hicri Takvim ile Miladi Takvim arasında 13 günlük farkı hesapladığımızda 5 Mart 1331, Miladi takvimde 18 Mart 1915'e denk gelmektedir. 18 Mart 1915'te gerçekleşen bir olayın aynı gün gazetelerde yer alması mümkün değildir. Üstelik "Düşman Donanmasının Zayıyat-ı Mühimmesi" başlıklı haber, 18 Mart ile ilgili de değildir. Bu, 18 Mart 1915 öncesi İtilaf saldırılarıyla ilgilidir ve 6 no.lu dipnotla verdiğim haberin

6 Çelik, s.75.

7 Ülker, s.270.

8 Ülker, s.268.

9 Çelik, s.81-82.

10 Ülker, s.269.

kaynağıdır. İzmir gazetelerinde 18 Mart ile ilgili ilk resmi tebliğ ve detay içeren makale 7 Mart 1331 (20 Mart 1915) tarihli Ahenk'te verilmiştir¹¹.

18 Mart ile ilgili 7 Mart 1331 tarihli Ahenk'te bir de makale yayınlanmıştı. Tezimde bu makaleyi özetleyerek; *"...İngiltere, Fransa ve Rusya'daki siyasi gelişmelerle ilgili yorumlar da önemli haberler arasındaydı. İtilaf devletlerinin bu taarruzlarında siyasi maksatlar bulunduğunu bunların da Yunanistan da dahil olmak üzere diğer Balkan devletlerini de bu taarruzlarla korkutup kendi yanlarında savaşa iştirak ettirmek..."* şeklinde vermişim¹². Sayın Prof. Ülker de bu makaleyi, benim alıntılıdığım cümlelere de yer vererek; *"...İtilaf devletlerinin Çanakkale'ye yakın olan Limni, Midilli gibi adaları işgal ettikten sonra Boğaza karşı kuvvet kullanmaları, Balkan devletlerini, özellikle Yunan kamuoyunda etki yapmak hatta korkutmak istedikleri hatıra gelmektedir..."* diye yazmıştır¹³.

Tezimde yer alıpta Sayın Prof. Ülker'in de kullandığı verilerden bir diğeri de, 18 Mart zaferinde büyük payı olan Osmanlı topçularının başarısı ile ilgili *"Yaşasın Osmanlılar-Yaşasın Kahraman Topçularımız"* başlıklı makaledir. Sayın Ülker makalenin başlığını, eksik olarak *"Yaşasın Osmanlılar"* diye yazmıştır¹⁴. Tezimde, bu makaleye bir bölümünü alıntılıyarak, bir bölümünü de yorumlayarak şöyle yer vermişim; *"Bu arada İtilaf Donanması'na ağır kayıplar verdiren Türk Ordusu ve tabii ki topçular hakkında övgü dolu yazılar da İzmir Basını'nı süslüyordu. Örneğin, "Yaşasın Osmanlılar" - Yaşasın Kahraman Topçularımız" başlıklı bir yazıda düşmanların yirmi parçalık donanmasına karşı "fedakar, cesur topçularımızın şanlı müdafalarıyla düşmanlarımızın istihkamlarımıza yine fevkalade mühim hasarat ikna edemedikleri" dolayısıyla geri dönmeğe mecbur oldukları ve birçok gemilerini de kaybettiklerini böylece artık düşmanların Bogazın geçilemez olduğunu tecrübeleriyle öğrenmiy olmaları gerektiği..."*¹⁵ Sayın Prof. Ülker de makalenin bir bölümünü kendi yorumları ve kullandığım alıntılara da yer vererek; *"Konumuzla ilgili yoğun haberlerin verildiği baş makale ve yorumların yapıldığı ahenk gazetesinde, 18 Mart zaferiyle ilgili olarak "Yaşasın Osmanlılar" başlıklı uzun bir başmakaleyi kaleme alan Şinasi, Çanakkale Deniz zaferini değerlendirmenin yanında bu olayın siyasi boyutları hakkında da yorum yapmakta ve doğru teşhisler ortaya koymaktadır. Yazar bu muharebe ile ilgili şu yorumu yapmaktadırFakat ayn-i hakla fedakar, cesur topçularımızın şanlı müdafalarıyla düşmanlarımızın istihkamlarımıza yine fevka-*

11 18 Mart ile ilgili ilk haber 6 Mart 1331 tarihli Ahenk'te yer almıştır. Resmi tebliğlerden ilki 7 Mart 1331, ikincisi 9 Mart 1331, üçüncüsü de 10 Mart 1331 tarihli Ahenk'te yer almıştır. Çelik, s.81-82.

12 Çelik, s.82.

13 Ülker ss.270-271.

14 Ülker, s.271.

15 Çelik, ss.84-85

lade mühim hasarat ika edemedikleri, yine elim ve yeis ve nevmid ile ricata mecbur oldukları....” şeklinde vermiştir¹⁶ Bu iki alıntı arasındaki farkın takdirini okuyuculara bırakıyorum.

Sayın Prof. Ülker tarafından tezimden, üstelik, yanlış başlıkla kullanılan bir veri de “Şanlı Ordu Var Olsun” başlığıyla 12 Mart 1331 tarihli ahenk gazetesinde yer alan makaledir. Makalenin başlığı, Sayın Ülker tarafından “Şanlı ordumuz” şeklinde değiştirilmiştir. Tezimde bu makaleyi ilgili yorum şöyledir; “*Osmanlı Ordusu’nu öven “Şanlı Ordu Var Olsun” başlıklı diğer bir yazıda da ordu ve askerlerin güçlü olduğu ve vatanın herşeyi ile onlara teslim edildiği vurgulanıyor ve düşman devletlerin “Osmanlı Ordusu’na çatmanın kaç mal olduğunu” Çanakkale hezimetinde anladıklarını ve bunu kendilerinin de itiraf etmeye başladıkları belirtiliyordu*”¹⁷.

Sayın Prof. Ülker de bu makaleyi kendi cümleleriyle ve tezimde yaptığım yorumları da kullanarak şöyle vermiştir; “Ahenk gazetesinin “Şanlı Ordumuz” başlıklı başmakalesinde bilinen bir gerçeğe değinilerek, halkımızın mutluluğunu, vatanımızın selametini, Osmanlı devletinin hukuk hakimiyetini gereği gibi temin edecek olanın askerlerimiz olduğu vurgulanmıştır... İtilaf devletleri de Osmanlı ordusuna çatmanın kaç mal olduğunu ağır kayıplar vererek öğrenmiş ve bu hususu da mecburen itiraf etmişlerdir....”¹⁸

İngiltere’de yayınlanan **Daily Chronicle** gazetesi’nden 11 Mart 1331 tarihli Ahenk’e yapılan alıntı ve haber tezimde şöyle yer almıştı; “*Bu haberlerin yanında İngiliz Basını’ni oluşturan gazetelerin yorumları da önemli bir yer tutuyordu. “Daily Chronicle” Gazetesinin Çanakkale’yi zorlamanın İngilizlere pek pahalıya mal olacağını hatta gazetenin kendi yorumuyla “Fakat biz on onbeş torpido ve üç dört zırhlı feda ettiğimiz taktirde bile muvaffak olamayacağımıza kat’iyyen emin olamayız. Boğazları zorlamak yalnız mühim bir meseleyi askeriye değil, pek büyük ehemmiyeti haiz olan bir meseleyi siyasiyedir. Çanakkale Boğazı İngiltere için Cebel-i Tarık Boğazı kadar ehemmiyetlidir” diyordu*”¹⁹ Sayın Prof. Ülker de aynı gazeteden alıntıyı makalesinde, benim alıntıladığım aynı bölümleriyle; “Ahenk gazetesi, sütunlarında yabancı basından iktibaslar yaparak kamu oyuna dış kaynaklı bilgileri de sunmuştur. Mart ayında çıkan bir nüshasında ahenk, “Bir Gazetenin Mütalaası” başlığı altında İngiltere’de çıkan Daily Chronicle gazetesinin Çanakkale bombardımanının önemi hakkında yazdıklarını aynen aşağıdaki şekilde vermiştir: “Çanakkale’yi zorlamak keyfiyetinin bize (İngilizlere) pek pahalıya

16 Ülker, ss.271-272.

17 Çelik, s.85.

18 Ülker s.275

19 Çelik, s.84

mal olacağını hesap etmeliyiz. Fakat biz 10-15 torpido ve 3-4 zırhlı feda ettiğimiz taktirde bile muvaffak olamayacağımız katiyen emin olmalıyız. Boğazları zorlamak yalnız mühim bir mesele-i askeriye değil pek büyük ehemmiyeti haiz olan bir mesele-i siyasiyedir. Çanakkale Boğazı İngiltere için Cebelitarık Boğazı kadar ehemmiyetlidir²⁰.”

Sayın Prof. Ülker'in ilginç bir tesadüfle(?) kullandığı, tezimde de yer alan bir diğer haber de, 18 Mart zaferinden sonra Alman İmparatoru Kayzer Wilhelm II'nin Enver Paşa'ya gönderdiği ve 12 Mart 1331 tarihli Ahenk'te yer alan bir kutlama telgrafıyla ilgilidir. Tezimde; *“Almanya İmparatoru Kayzer Wilhelm de Çanakkale Bogazı'ndaki başarısından dolayı Başkumandan Vekili Enver Paşa'ya telgraf yollayarak tebrik etmişti. Enver Paşa'nın cevabı da şöyle verilmişti; “tebrikatından dolayı teşekküratını ve Osmanlı-Alman-Avusturya silahlarının avn-i hakla sonuna kadar şa'saa-paş muzafferiyet olacağı itminanını arz eylemiştir²¹”* denirken, Sayın Prof. Ülker bunu üstelik gazete tarihini 13 Mart 1331 gösterek şöyle vermektedir; *“Yine aynı İzmir gazetesi (Ahenk'i kastediyor) “Telgraf Haberler” kısmında verdiği bir haberde Çanakkale'de kazanılan şanlı galibiyetin müttefikimiz Almanya İmparatoru Wilhelm hazretlerini memnun etmiş ve Başkumandan vekili Enver Paşa'ya bir telgraf çekerek tebrik etmiş, enver Paşa da bilmukabele Kayser'e telgraf çekerek teşekkür etmiş ve Osmanlı Almanya, Avusturya silahlarının tanrının yardımıyla başarılı olacağından emin olması hususunu arz etmiştir²²”*

Türk asker ve komutanlarının Çanakkale'de gösterdiği başarılar ve fedakarlıklar, İzmir basınında da 25 Mart 1331 (7 Nisan 1915) tarihli Ahenk'te menkıbelerle yer alıyordu. Tezimde bu menkıbelerden ikisini kullanmıştım. Sayın Prof. Ülker de bu menkıbeleri çalışmasında kullanıyor. *“Çanakkale Dilaverlerimizin Menakıb-ı Kahramananesi”* başlığıyla yer alan menkıbelerden ikisi tezimde. Tezimde menkıbelerden ikisi şu yorum ve alıntılarla yer alıyor; *“25 Mart 1331 tarihli Ahenk gazetesinde 18 Mart 1915 Savaşı'nda Türk askerlerinin gösterdiği başarı ile ilgili yayınladığı iki menkıbeden birisinde, düşmanın top ateşi arasında (askerlerin) şu tavrı övgü ile anılıyordu; “Mustafa oğlu İbrahim adındaki bir topçu çavuşunun adeta talimde bulunuyormuş gibi, ferah ve pür ve huzur muvezaadan ileri çıkarak, arkadaşlarına yüksek ve ala bir rehberlik ettiği görüldü. Çavuş mütemadiyen yağın düşman mermilerini istihfaf eder bir tavırla, arkadaşlarına teveccüh ederek diyordu ki; / Arkadaşlar, anamız bizi bugün için doğurdu. Böylece ve kemal-i cesaret ve şecaatle ateşinize devam etmelisiniz bakın düşmanın hiç bir mermisi bize isabet edemiyor. Halbuki görüyorsunuz ki bizim mermilerimiz, daima düşmanın zırhluları üzerinde patlamakda ve düşmanı mütemadiyen yerini değiştirmeye mec-*

20 Ülker, s.274.

21. Çelik, ss.86-87.

22. Ülker, s.274.

bur eylemektedir...". Diğer menkıbede de, Yakup oğlu Hüseyin namında ağır obüs topçu neferinin baldırından yaralanmasına rağmen görevinin başından ayrılmak istemediği ve daha sonra da öldüğü belirtiliyordu. Asker ölmeden önce "-Nafile arkadaşlar, hiç ısrar etmeyin ben, bir düşman gemisinin battığını görmeyince topumun başından bir dakikacık olsun ayrılmam!.." demişti²³". Sayın Prof. Ülker de, aynı menkıbeleri kullanıyor ve menkıbelerin yer aldığı Ahenk gazetesinin tarihini yanlış olarak, 18 Mart 1331 olarak veriyor²⁴.

Sayın Prof. Ülker'in makalesinin "Sonuç" bölümü de, tezimin sonuç bölümünde yer alan yorumlara büyük ölçüde benzemektedir. Üstelik, Sayın Ülker çalışmasında 18 Mart zaferini inceleyeceğini söylüyor, ancak, tezimdeki gibi Çanakkale Muharebeleri'ni başından sonuna kadar ele almış gibi genel bir yorum yapıyor. Tezimde **Sonuç** bölümünde, İzmir basınının işlevi ve Çanakkale Muharebeleri üzerine şu yorum ve değerlendirme vardı; "...Bu bağlamda İzmir Basını da, onu belirleyen koşullara rağmen Çanakkale Savaşı'nı İzmir Kamuoyuna yansıtılabileceği en iyi şekilde yansıtmıştır./ ...Osmanlı İmparatorluğu'nun I.Dünya Savaşı'na girişinden sonra Çanakkale'ye yönelik saldırılar üzerinde de önemle durmuştur. İzmir Basını, Çanakkale, Savaşı'nın kaybedilmesinin, Osmanlı İmparatorluğu'nun teslimi anlamına geldiği bilinciyle, Kafkas ve Irak cephelelerinde savaşların şiddetli geçmesine rağmen bütün dikkatini Çanakkale Savaşı üzerinde yoğunlaştırmıştır. Osmanlı Devleti'ni ayakta tutan iç dinamiklerden biri olan Kamuoyunun nabzını her zaman yazdığı makalelerle kontrol etmiş ve bugünkü savaşların cephe gerisini de etkilediğini, yu yüzden hep birlikte elele vererek karşılaşılabilecek her türlü zorluğun üstesinden gelinebileceğini içeren makalelerle İzmir halkının

23 Çelik, ss.85-86.

24 "1- Düşman donanmasından atılan mermiler civarda infilak ettikleri sırada Mustafa oğlu İbrahim adındaki bir topçu çavuşunun "adeta talimde bulunuyormuş gibi" rahat bir şekilde mevziden çıkarak topçu arkadaşlarına rehberlik yaptığı görüldü. Düşman mermilerini hafife alan bir tavır içinde hareket eden çavuş arkadaşlarına dönerek "Arkadaşlar anamız bizi bu gün için doğurdu. Böylece ve kemal-i cesaret ve secaatle ateşinize devam etmelisiniz. Bakın düşmanın hiç bir mermisi bize isabet edemiyor. Halbuki görüyorsunuz ki bizim mermilerimiz düşmanın zırhlıları üzerinde patlamakta ve düşmanı mütemediyen yerini değiştirmeye mecbur etmektedir." sözlerini yüksek sesle söylüyordu. Taarruz eder filonun toplarına karşı cesaretle göğüs geren Mustafa oğlu İbrahim Çavuş'un parlak ve cesaret dolu sözleri topçularımıza büyük cesaret ve yüksek moral vermiştir.../ 2- Diğer bir kahramanlık örneğini de Yakup oğlu Hüseyin adındaki bir cesur askerin sözlerinde bulmak mümkündür. Bir ağır obüs topunun numara askeri olan bu kahramanın bir şarapnel parçasıyla baldır etleri kopmuş, tezkereci neferler de kendisini batarya haricine çıkarmak istemişlerdi. Cesur topçu eri buna rıza göstermiyor, mukaddes bildiği topunun başından ayrılmak istemiyordu. Vahim bir şekilde yaralanmış ve kan kaybetmekte olan bu topçu eri, mübarek ruhunu teslim etmek üzere olduğu halde "Nafile arkadaşlar hiç ısrar etmeyin. Ben bir dakikacık olsun ayrılmam" diyerek top başında kalmakta ısrar ediyordu. Yukarıdaki sözler bu askerin son sözleri olmuş ve bir dakika sonra ruhunu teslim etmiştir..." Ülker, s.276-277

25 Çelik, s.220.

*maneviyatını yüksek tutmaya çalışmış ve kanımızca başarmıştı...*²⁵ ...Sonuç olarak diyebiliriz ki, Çanakkale Savaşı'nın başlangıcında halkı devlete her türlü destek olmaya çağıran İzmir Basını, savaş Türkler lehine ilerleyince Türk halkının bu savaşta kazandığı manevi gücün yavaş yavaş nasıl arttığını çok iyi bir şekilde yansıtmış ve I.Dünya Savaşı'nda Osmanlı İmparatorluğu'nun diğer cephelerdeki savaşa azmine kaynak oluşturmuştur²⁶.” Sayın Prof. Ülker'in Sonuç kısmında yorumu şöyledir; “...Türk milletinin geleceğini ve onu temsil eden ordusunun yetenek ve şerefini yakından ilgilendiren bu büyük savaş, o dönemin şartları ölçüsünde alınan haberler İzmir basınında geniş ölçüde verilmiş ve büyük yankılar uyandırmıştır. Çanakkale Savaşlarına ilgi gösteren ve manşetlerinde haberler verip yorumlar yapan basın, İzmir şehir ve bölge halkını konuyla ilgili devamlı bilgilendirmiş ve bölge halkı moralinin yüksek tutulmasında önemli bir görevi yerine getirmiştir. Hatta, genelde halkın, başarısızlıklarından dolayı ordusuna karşı kaybettiği güvenin tekrar sağlanmasında, İzmir basınının, en azından Ege Bölgesinde olumlu bir kamuoyu oluşmasında ve Osmanlı hükümetine halk desteği sağlanma konusunda önemli bir rolü ve etkisi olduğunu da söylemek mümkündür²⁷.”

Sonuç olarak, Çanakkale Muharebeleri'nin yarattığı zaferler, bütün dünya tarafından takdir edilmektedir. Bu konuda ne kadar araştırma yapılsa, ne kadar kitaplar, tezler, makaleler yazılsa azdır. Ancak, bu çalışmalar, bilimsel ahlakın gerektirdiği gibi, daha önce yapılmış olan ve kaynak olarak kullanılan çalışmaları referans göstererek ve bilinenleri tekrar etmeden, yeni bilgiler üretmek için yapılmalıdır. Bilimsel çalışmalar ancak, bu suretle anlamlı ve saygıdeğer olabilirler.

26. Çelik, s.223.

27. Ülker, s.278.